

Şehir için ümidi kalmadığını söyleyen Çelik Gülersoy'a göre İstanbul'u mahveden belli başlı dört sebep var

Mahşerin dört atlısı

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'ndan ayrıldıktan sonra Büyükkada'ya yerleşen ve çalışmalarını burada sürdüren Çelik Gülersoy'la Sultanahmet'teki İstanbul Kitaplığı'nda görüştük. Gülersoy'a göre, İstanbul'u mahveden 'mahşerin dört atlısı' şunlar: Nüfus, politika, bürokrasi ve şehircilik konusundaki cehaletimiz.

İstanbul'u ilk kez nasıl hatırlıyorsunuz?

Asker babam Hakkari'de görevliyken doğmuşum. O günkü adıyla Çölemerik. Üç yaşında İstanbul'a gelmişiz. Önce amcamın yanında kaldık. Bir konakta. Amcam hukukçu, din bilgini ve tarihçiydi. Atatürk'e Türkçe ezanı formüle edip okuyan Ali Rıza Sağman. Dolmabahçe Sarayı'nda okumuş Türkçe ezanı. Daha sonra babam kardeşinin evinden ayrıldı. Kendi evimize geçtik, Yıldız'a. Koca konaklar, bahçeler. Bu semtte İstanbul'un son vagonuna yetiştim. Arka sahanlığandan gözü yaşlı izledim.

Kaç yıl Yıldız'da kaldınız?

25 yıl. Askerden döndükten sonra 25 yıl da Esentepe Gazeteciler Mahallesi'nde... Birçok seçkin gazeteci, seçkin insan oturuyordu burada. 2. Haliç Köprüsü'nden gelen çift yol, Avrupa'dan gelip Ortadoğu'ya giden kamyon trafiği Mecidiyeköy'e girdikten sonra bu semt bozuldu. Gökdelenler yapıldı. Gürültü ve hava kirliliği arttı. Esentepe ismini bile bozdu. Buralar artık esmez oldu.

Nereye taşındınız?

Kilyos, Zekeriyaköy'e gittim. Ormanlık, meyvalık bir yer, ama tepemizde radar vardı. Hassas bölge olduğundan. 40 dönümlük araziyi yok fiyata sattım, çıktım. Şimdi trilyonlar ediyor. Oradan Mecidiyeköy'e geldim. 1996'da validemi kaybettim. Doktorlar teselli olsun diye değişik bir yer önerdiler. Hiç oturmadığım Büyükkada'yı seçtim. 2-2.5 yıldır oradayım.

İstanbul'un başka hangi semtine ilgi duyuyorsunuz?

Uzun vadede İstanbul'a bir

alternatif bulunsun, elimin altında olsun diye Karamürsel-İzmit arasında ücra bir yerde bir ev aldım.

Neden İzmit'i tercih ettiniz?

Bir gün, gezinti amacıyla İzmit'e gidiyordum, yol üstünde 'çay' levhası gördüm. Pastoral bir sahne. Dere akıyor, ağaçlar... İndik 'satılık ev' yazıyor. Bir kız çocuğu gördük, bu evi beğenmedik, başka ev var mı; diye sorduk. 'Var amca, suyun öteki yanında' dedi. Gözümden yaşlar indi.

Neden?

Şöyle: Yıllar önce Demirciköy'de otururken bize bir kahine gelmişti. Yaşlı kadın, bembeyaz örtüğü bir masada bir bardak suya bakıp dua ederek geleceğimizi okudu. Bir doktor arkadaşım da tanık bu olaya. 'Su geçilerek gidilen karşıda bir yer görüyorum' dedi. Bana dua okuttu ve 'annenizden ayrılacaksınız' dedi. Ama bunu söylediğinde daha vefata dair bir işaret yoktu. Burada oturmayacaksınız. Size bir çay, bir su geçilerek gidilen bir yer görüyorum, sudan geçeceksiniz" dedi. Bu olayı hatırladığım için, gözümden yaşlar indi. O an bağladım evi. Satın aldım.

Şöhretimden korktu

Neden Büyükkada?

İstanbul'da kaybettüğümüz ne varsa onlar Adalar'da var. Bir levanten mekanı, bir Avrupa taklitçiliği ama gene de güzel.

Ada yerel yönetimi çalışmalarınızı kolaylaştırıyor mu?

Adaya geldiğimde Adalar Belediye Başkanı'nu ziyaret ettim, çok memnun oldu. Siz gelince neler yaparsınız dedi, sevindi. Daha sonra bir şekilde Adalar Belediye Başkanı yanlış bir yaklaşımla şöhretimin onu ezeceğinden korktu. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı için gücüm; İstanbul için de ümidim yok artık bunu belirttim. İstanbul'un ıslah olacağına inanmıyorum. Ada gibi bir ilçede gözüm olamaz, bunu da belirttim.

Büyükkada ile ilgili çalışmalarınız oldu mu?

Mimari özellikleri ve yeşilliği çok güzel. Hiçbir ülke, hiçbir şehir elindeki potansiyeli bu kadar sahiptir bırakmaz. Yazlıkçılar adayı sadece 2,5 ay kullanıyor. Kullanılmayan dokuz ayda adayı bozmadan canlandırmak için hem Adalılar'ın hem turistlerin çıkarına en iyi formül 'toplantı turizmi' yapmaktır.

Bu etkinlikler için Adalarda mekan sıkıntısı çekiliyor mu?

Hayır, mesela Rum İlkokulu var, 3 öğrencisi kalmış, 300 kişilik bina. Potansiyel mekanlar var. Mevcut eski yapılar canlanacak bu birinci faydası. İkinci faydası seçkin insanların adaya gelecek olması. Döndüklerinde Türkiye'nin ve İstanbul'un propagandasını yapacaklar.

Bu düşüncelerle ilgili hangi somut adımları atıyorsunuz?

Arabaları ıslah etmek lazım. Arabalar Ada'nın özelliği. Dün akşam bir film izledim Kanal D'de, Viyana'da geçiyor, arabaları gördüm, fiyaka deniyor Viyana'daki arabalara, bize bu sözcük oradan geliyor, fiyakalı. Ben eskiden Viyana'dayken 3, 5 olan araba sayısı 40, 50'ye çıkmış. Güzel, bakımlı arabalar. Neden Büyükkada'da da böyle olmasın. Bir de ağaç sorunu var. Çarpık çurpuk budamalar yerine iyi bir budama yöntemi uygulamak. Somut örneklerle canlandırmaya başladık. Ayrıca, Ahmet Emin Yalman'ın küçük aile evini onardık, Çankaya Caddesi üzerinde. Pansiyon ve bir cafe yapıyoruz. Çocukluğumda ünlü pastane Tilla'nın Ada'da bir şubesi vardı. Avusturyalı bir hanım işletiyordu. Güzel bir mekandı.

Devlet çalışmalarınıza katkıda bulunuyor, yardımcı oluyor mu?

Yeni Kültür Bakanı çok ilgi gösterdi.

Anlayışlı. Eski, kullanılmayan bir binayı verdiler. Muhteşem bir köşkün onarımında dedikodular yaydılar, 'ruhsatı yok' diye. Bakanın imzaladığı şey ruhsatsız olur mu hiç? Ayrıca Anıtlar Kurulu'ndan restorasyonu geçmiş. Bahçede ağaç kesilmiş dendi. Hepsinin fotoğrafı var. Üç tane kurumuş hasta sakat ağacı kestik yerine yirmi, otuz tane diktik. İki ev yanyana yapışık ikiz bir mekan onardık. Bahçe duruyor. Üstüne iki pergole ilave edildi, çardak yapıldı. Pastane ve pansiyon on yatak alıyor, üç aileyi hafta sonu mutlu etmeye yetecek. Büyükkada Kültür Evi'nin üst kısmını canlandırmak için bir sinema salonu yapıldı. Çok yakında devreye giriyor.

Bu nasıl oldu?

Türk resminde Boğaziçi ve eski İstanbul egemendir. Resimde Adalar yoktur. İki tane Kırmızı Türk ressamı buldum, Leningrad Akademisi'ni bitirmiş, dokuz yıl eğitim görmüşler. Büyükkada üzerine tablolar üretiyorlar.

Arabaları ıslah ediyoruz

Başka çalışmalarınız oluyor mu?

Heybeliada'daki Hüseyin Rahmi'nin evinin 'Adalı Edebiyatçılar Müzesi' olması teklifini götürdüm yetkililere. Ahmet Vefik Bey var, "Yine bu yıl ada sensiz içime hiç sinmedi..." şarkısını yazmış. Turizm ve Dışişleri Bakanlığı'na başvuracağız; bir Fransız yapısı var. Eski yetimhane diye orada duruyor. Dünyanın en büyük ahşap villası. İlk yapılışı itibarı ile bir Fransız okulu.

Başka neler yaptınız adada?

Biz bu arada 35 arabayı ıslah ettik.

Çelik Gülersoy'un Büyükkada'da yaptığı önemli işlerden biri de Adalar'ın sembolü at arabalarını ıslah etmek olmuş.

Patlak çatlak şeylerdi. Çok iyi oldu. Kültür Bakanlığı'nun verdiği köşkün onarımında dedikodular yaydılar, 'ruhsatı yok' diye. Bakanın imzaladığı şey ruhsatsız olur mu hiç? Ayrıca Anıtlar Kurulu'ndan restorasyonu geçmiş. Bahçede ağaç kesilmiş dendi. Hepsinin fotoğrafı var. Üç tane kurumuş hasta sakat ağacı kestik yerine yirmi, otuz tane diktik. İki ev yanyana yapışık ikiz bir mekan onardık. Bahçe duruyor. Üstüne iki pergole ilave edildi, çardak yapıldı. Pastane ve pansiyon on yatak alıyor, üç aileyi hafta sonu mutlu etmeye yetecek. Büyükkada Kültür Evi'nin üst kısmını canlandırmak için bir sinema salonu yapıldı. Çok yakında devreye giriyor.

Yıllardır İstanbul'la iç içe yaşıyorsunuz, ne düşünüyorsunuz bu kent hakkında?

İstanbulla ilgili negatifim. Şunu söyleyeyim yaptıklarımız pozitif ama düşüncelerim negatif. Olumsuzluğumun nedeni realizm. Birincisi: Nüfus devamlı artıyor. Büyüme devam ediyor. Dünyada nüfusu bir milyondan yirmi milyona çıkmış başka bir yer yok. Paris, Londra

yıllar içinde, üstlerine altın yağarken bu duruma gelmişler. İmparatorluk Vietnam'a çıkarken Paris mimarisi devam ediyor. Paris, Londra imparatorluk ekonomisinin bir ürünü. Bizde bu faktör yok, ama hızlı bir kentleşme var. İkincisi disiplin ve estetik yok. Orman içine binlerce kaçak bina yapılıyor. Ormanın ortasına 'yetkililerin arkadaşı' diye bina yapılıyor. Dengesiz yapılaşma sürüyor.

Hava kirliliği

İstanbul yaşanmaz anlamı mı çıkıyor bu söylediklerinizden?

Mahşerin dört atlısı Avrupa'yı mahvetmiştir. Bizi de dört atlı mahvetti: Birincisi nüfus. Yoksul bir nüfus var. Bazı aileler var, kışın lastik yakıyor. Lastiğin yandığı bir havayı kim temizleyebilir? İkincisi politika: Tahrik ediyor, teşvik ediyor. Üçüncüsü bürokrasinin yolsuzlukları devamlı artıyor. Dördüncüsü bilmezlik, bizim şehircilikten hiç mi hiç habermiz yok. Orneğin, Küçükçekmece ile Büyükkçekmece arası heyelan, kayma bölgesidir. Villalar çarpılıyor; bloklar eğiliyor, bu dört faktör devam ediyor. Nüfus oldukça fakir. Bu faktörler

devam ediyor.

Ne yapılmalı?

Şehrin mali olanakları çok kısıtlı. Dağlar gibi yatırım istiyor bu şehir. Dağlar gibi rant istiyor. Yeni arterlerin açılması lazım, yeni yatırımların yapılması, metronun hızlandırılması gerek, kaç yıl oldu metro Taksim'e gelemedi. Trafiğin analiz edilmesi lazım. Belgrad'tan bile gerideyiz, oranın metro ağı İstanbul'dan zengin. Tüm bu bilgilerin hepsini topla, altına çizgi çek; toplam eşittir negatif.

İstanbul'un en önemli sorunu ne?

Hava kirliliği çok küçümseiyor. Bence İstanbul'un bir numaralı meselesidir. Astımum var. Bronşlarım dolmuş. Doktor sordu, giünde kaç paket sigara içiyorsunuz diye. Halbuki ben Sigara İçmeyenler Derneği'nin kurucularındanım.

İstanbul'la ilgili başka çalışmalarınız var mı?

Önümüzdeki aylarda başlayacak olan bir TV çalışmam var. TRT2 için 15 bölümlük bir dizi. İstanbul'un tarihini ele alıyorum, bu şehri yazan Avrupalılar'ı inceliyorum.

Tarık SIPAHI